

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ПОЛЯ З ДОМІНАНТОЮ «РІЗЕЦЬ»

Термінологія – частина словникового лексичного прошарку фахової мови. Машинобудівну терміносистему досліджували такі мовознавці, як М. К. Вороніна, В. П. Даниленко, О. О. Литвин, М. Н. Неврева та ін. Терміни, що вживаються в навчальних текстах для підготовки фахівців з машинобудування, ще потребують лінгвістичного аналізу. Мета роботи – описати термінологічне поле на позначення різального інструменту машинобудівної галузі з домінантою «різець», що вживається в навчальних текстах для підготовки фахівців у технічних вишах. Джерелом фактичного матеріалу є навчальні тексти зі спеціальності «Прикладна механіка». Досліджувані навчальні тексти мають чимало номенів, сформованих на ґрунті українських питомих лексем, серед них терміни з домінантою «різець». Лексема «*різець*» утворена від дієслова «*різати*» і є омонімічною, оскільки має різні значення у анатомії (назва зуба), біології (назва рослини). У машинобудівній термінології лексема «*різець*» позначає різальний інструмент, призначений для оброблення твердих матеріалів на спеціальних верстатах. Дібрані з навчальних текстів двадцять п'ять термінів, формують термінологічне поле із домінантною семою «*різець*» й утворені синтаксичним способом. Серед них вісімнадцять – двокомпонентні терміносполуки, що функціонують в українській мові як граматична конструкція «узгоджене означення», наприклад: *токарний різець*, *стругальний різець*, *розточувальний різець*, *фасонний різець*, *відрізальний різець*, *різбовий різець*, *прохідний різець*, *підрізний різець* тощо. Вони позначають типові види цього різального інструменту. Також виокремили десять багатокомпонентних термінологічних сполук, що включають різні ознаки з метою більш глибокої диференціації понять (*розточувальний різець цілісний для наскрізних отворів*, *розточувальний різець цілісний для глухих отворів*, *різець з механічним кріпленням різальної кераміки*, *різбовий різець для зовнішнього оброблення з механічним кріпленням ЗНП тощо*); на позначення груп різців відповідно до держстандартів (*різці токарні та стругальні з різальною частиною зі швидкорізальної сталі*; *різці твердосплавні токарні та стругальні з напайними пластинами*, *різці з механічним кріпленням пластин з твердого сплаву, кераміки і надтвердих матеріалів*). Отже, термінологічне поле із домінантною семою «різець» складається з термінів, утворених синтаксичним способом і репрезентує специфіку будови та функціонування цього різального інструменту.